

<p>Telemetus ja tallitus TALLINNAS, Pagarit uul. nr. 1</p> <p>Telemetaja kõnetunnid kella 12—1.</p>	<h1>SÕDUR</h1> <p>SÕJAASJANDUSE AJAKIRI. ILMUB ÜKS KORD NÄDALAS ülemjuhataja staabi väljaandel.</p>	<p>Tellimise hind kättesaatmisega: iga 10 numbril eest 5 marka.</p> <p>Kuulutuste ja teadaannete hind: iga korpusrea eest 50 penni.</p>
<p>Tellimisi ja kuulutusi võtavad vastu kõik wabarilgi postiasutused ja era-raamatukauplused.</p>		

Nr 33.

Laupäeval, 1. novembril 1919.

I. aastakäik.

Sisukord.

Ametlik osa:

1. Ühendused.
2. Väljawõtted sõjavägede ülemjuhataja päewakästudest.
3. Sõjaministri päewakäst nr. 67.

Üleüldine osa:

1. Suurtükiväe waatluste korraldamine. (S. Saretei.)
2. Seisukord meie väerindadel.
3. Saksa kapitulatsioonil põhjused 11. novembril 1918. a.
4. Ludendorffi sõjamälestused.
5. Segateated.
6. Sõdurite sport.

Ametlik osa.

Ühendused.

Räst Wabariigi sõjavägedele

Nr. 213.

Tallinnas, 23. oktoobril 1919.

§ 1. Soomusrongide diviisi staabi ülem, kapten Jaan Põopuu ülendatakse kiiduwäärt teenistuse eest alamkõrnitaks, wanusega 23. oktoobrist 1919. a.

§ 2. 1-se Ratsapolgu ülem, kapten Gustaw Jonson ülendatakse kiiduwäärt teenistuse eest alamkõrnitaks, wanusega 1. septembrist 1919.

§ 3. 4-da jalawäe polgu ülema abi, kapten Jakob Wende ülendatakse kiiduwäärt teenistuse eest alamkõrnitaks, wanusega 20. oktoobrist 1919.

§ 4. Laitaropaliise soomusrongi nr. 3. ülem, kapten Oskar Luiga ülendatakse kiiduwäärt teenistuse eest alamkõrnitaks, wanusega 15. oktoobrist 1919.

§ 5. 8-da jalawäe polgu ülem, alamkapten Otto Sternbeck ülendatakse kiiduwäärt teenistuse eest kapteniks, wanusega 26-st juunist 1919.

§ 6. 2-se Rindluse Raskle Suurtükiväe diviisjoni ülem, alamkapten Georg Westel ülendatakse kiiduwäärt teenistuse eest kapteniks, wanusega 4-st juulist 1919.

§ 7. Suurtükiväe tagawara batarei ülem, alamkapten Heinrich Saretei ülendatakse kiiduwäärt tee-

nistuse eest kapteniks, wanusega 1-st aprillist 1919.

§ 8. Laitaropaliise soomusrongi nr. 2 ülem, alamkapten Jaan Lepp ülendatakse kiiduwäärt teenistuse eest kapteniks, wanusega 30-st juunist 1919.

§ 9. Ruperjanowi partisaanibataljoni ülem, alamkapten Jaan Unt ülendatakse kiiduwäärt teenistuse eest kapteniks, wanusega 4. juulist 1919.

§ 10. Allpool tähendatud 4-da jalawäe polgu ohwitserid ülendatakse kiiduwäärt teenistuse eest järgmisesse astesse:

Alamleitnant—leitnandiks:

1. Herbert Grabby, wanusega 5. augustist 1919..

Lipnik—alamleitnandiks:

1. Johannes Walfisch, wanusega 15. märtsist 1919.

§ 11. Allpool tähendatud Lennuwäe salga ohwitserid ülendatakse kiiduwäärt teenistuse eest järgmisesse astesse:

Leitnant—alamkapteniks:

1. Johann Fischer, wanusega 8. juulist 1919.

Lipnikud—alamleitnantideks:

1. Aleksander Bernil, wanusega 25. märtsist 1919.

2. Julius Ots, " 9. aprillist 1919.

3. Karl Haas, " 24. juulist 1919.

§ 12. Tagawara vägede ülema abjutant, leitnant Ralf Simjowart ülendatakse kiiduwäärt teenistuse eest alamkapteniks, wanusega 14-st oktoobrist 1919.

§ 13. Tallinna linna komandandi plats-abjutant, alamleitnant Oskar Reinhold ülendatakse kiiduwäärt teenistuse eest leitnandiks, wanusega 18-st septembrist 1919.

Sõjavägede ülemjuhataja:

Rindralstaabi Rindral-Major Laidoner.

Väljawõtted sõjavägede ülemjuhataja päewakästudest.

Nr. 675.

Tallinnas, 23. oktoobril 1919.

Ujalehes „Maaliidus“ nr. 223 — 19. 10. s. a. pealkirja all „Ülemjuhataja staabi teadaanne“ on ära trükitud Põhja-Lääne armee ametlik teadaanne.

Sarnane Põhja-Lääne armee sõjategevuse teadete paigutamise Ülemjuhataja staabi teadaannete alla wõimaldab walearvamise tekkimist meie vägede tegevuse

kohta ja on ühtlasi waleteatede laialilaotamine meie sõjategevuse üle.

Sellepärast ja minu sunduslittude määruste põhjal 5-st jaanuarist ja 1-st märtsist s. a. karistan „Maaliidu“ wastutawat toimetajat 500 margalise rahatrahwiga eht kahenädalise wangistusega.

Nr. 676.

Tallinnas, 23. oktoobril 1919.

Minu sunduslittude määruste põhjal 5-st jaanuarist ja 1-st märtsist s. a. karistan ajalehede „Tallinna Teataja“ ja „Swoboda Rossii“ wastutawaid toimetajaid kumbagit 500 margaga eht 14 päewalise arestiga, lehtedes nr. 223 — 14. 10. ja nr. 24 — 15. 10. aratrukitud teadete eest, mis sõjavarustuse laewaga Tallinnasse jõudmise kohta käiwad.

Nr. 678.

Tallinnas, 24. oktoobril 1919.

Et tasumaksimist sõduritele salatauba wäljawedajate käest arawõetud tauba eest kiirendada ja sellega sõdurite ergutada energilisemale piirivalwele, käsen kõigile arawõetud kaup sõjawäe osade ülemate poolt nimetatud komisjonide läbi kontrolli efitajate juuresolekul ära hinnata, wastu wõtta, wäeosade warustuse raamatutesse sisse landa ja 50% ülemal tähendatud tauba wäärtusest wiibimata salatauba kinnipüüdjatele sõduritele wälja maksta.

Wastawad eelsummad tähendatud kulude katmiseks tulewad sõjawäe Warustuswalitsuse Rahaasjanduse osakonnast nõuda.

Kõik minu sõdurite poolt kinnipüütud salataup, mis sõjawäe warustuse hulka ei kuulu, käsen üle anda ligematesse tolliasutustesse, kes tasumaksimist kinnipüüdjatele korraldab üleüldistel alustel, kus juures wäeosade ülematel igal üksikul korral tuleb sellekohase nõudmisega ülemal tähendatud asutuse poole pöörata.

Nr. 686.

Tallinnas 28. oktoobril 1919.

Minu päewakäskud nr. 87 par. 2 ja nr. 96 par. 6 wäejooksikute kohta muudan järgmiselt:

1-st nowembrist s. a. alates, jääb ära nendes minu päewakäskudes nõutud teatelehtede saatmine Korraldus-Walitsuse Inspektori osakonda jooksulainud ja tagasi ilmunud wäejooksikute üle.

Iga üksik wäeos (polgud, üksikud bataljonid, nendele wastawad wäeosad ja sõjawäe asutused) on kohustatud igal üksil ise pidama arwet oma wäejooksikute üle ja korraldama otseteel jooksikute otsimist ja kinnipüüdmist omawalitsuse asutuste, maakondade ja linnade komandantide kaudu. Niisugune korraldus kõrvaldab üleüldisest kirjawahetusest üksikute wäeosade ja Korraldus-Walitsuse Inspektori osakonna wahel ja kiirendab märksa wäeosadest omawoliliselt lahtunud sõdurite ülesleidmist ja wastutusele wõtmist.

Sellelega lõpetab Korraldus-Walitsuse Inspektori osakond kõik asjaajamise wäejooksikute ülesotsimise kohta.

Nr. 693.

Tallinnas, 30. oktoobril 1919.

Wabariigi Raitse-Üidu ülema kohalt lahtuw herra Alwer asus oma ametikohuste täitmisele 14-dal aprillil s. a.

Wõib olla, et herra Alwer'i kui Raitse-Üidu ülema tegevus laiematele ringkondadele küllalt filmipaistew ei olnud, — on ju loomulikult kõitide Waba-

riigi kodanikkude filmid meie wäerinna peale sihtud, — oneti oli tema tegevus väga tähtis ja wastutusrikkas, sest kindlasti korraldajate seljataguses, siisemaal, on neid edu wäerindadel. Selle tõttu, et meie noores riigis politsei kui ka teised selle sarnased ametiasutused weel küllalt wälja arenenud ei olnud, tuli Wabariigi Raitse-Üidul peale oma otsekohaste ametikohuste ka nende kohuseid täita.

Kõigi oma ülesannetega enam kui kuue kuu jooksul on herra Alwer hüljgawalt toime saanud.

Herra Alwer'ist lahtudes loen oma ameti ja moralilisets kohuseks temale oma kõige südamlikumat tänu awaldada selle suure ja raske töö eest, mis ta Raitse-Üidu organiseerimises ja korraldamises meie kodumaa kasuks ja meie noore riigi ülesehitamiseks ära on teinud.

Ühes sellega soowin herra Alwerile weel laua ja eubalt meie noore Wabariigi kasuks töötada.

Sõjawägede Ülemjuhataja.

Kindralstaabi Kindral-Major Laidoner.

Sõjaministri päewakäsk nr. 67.

Tallinnas, 23. oktoobril 1919.

Wene Põhja-Lääne Wälisministeerium teatas oma kirjuga 13. 9. 19 a. nr 159 meie Wälisministeeriumile, et ületulemiseks Wene wäest Eesti rahwawälke on tarwis sõduril endal sellekohase soowiawaldusega oma otsekohase ülemuse poole pöörata.

Ületulemiseks Wene sõjawõimude poolt takistusi ei tehta.

Sõjaministri eest:

Kindralstaabi Kindral-majoor Zarfa.

Suurtükiväe waatlemiste korraldamine.

S. Varetei.

Suurtükiväe eriteadlasi — maakuulajaid, waatlejaid ja telefonistid — on batারেides, nende koosseisu järele, liiga wähe selleks, et täita nõudeid, mis praeguse aja sõda selles suhtes üles seab. Meie aja nõuete järele peab suurtükiväe waatepunktide võrk nii tihed olema, et näha oleks iga lapite maad, alates oma suurtükiväe seisukohtadest kuni waenlase lähemate rezerwide ja suurtükiväe asukohtadeni, niisamuti ka tähtsamad teed laugemal waenlase seljotaga.

Waatepunktide arm, mis selleks tarwis lähed, on muidugi maapinnast, kuid 2—3 waatepunkti, mida batarei oma eriteadlaste armuga teenida jõuab, on peaaegu igasuguse maapinna juures liiga wähe.

Selle pahe kõrvaldamiseks on tarwitatud kahte teed. Esiteks on katsutud eriteadlaste arwu suurendada, ja teiseks — tarwitada jalawäe ohwiteride abi. Esimest abinõu on tarwitatud õige ettevaatlikult, et mitte wähenendada batarei liikuwust. Teist teed aga tarwitati õige ohtralt endises Wene wäes. Wene eeskujul järele käitakse nüüd ka meil Eesti.

Ei wõi aga sugugi ratsionaalselt ja loomulikult pidada, et suurtükivägi, mis wõrdlemisi lahedalt elab, katseb oma ülesannete läbiwiimiseks kasutada jalawäe ohwiterid, kes palju rassemates tingimustes elamad ja selle töö juba isegi palju jõudu ja energiat nõuab. Selleks tuleks tingimata teisi abinõusid otsida ja suur-

tütiwäge nõnda reorganiseerida, et ta oma ülesandeid täiesti omal jõul suudaks täita.

Ühe võimaluse kohta tahaksin täna sõna võtta ja tema põhjoneid ära näidata, ilma et üffitajalisemalt sellesse süveneda.

Saksa, Prantsuse ja Inglise vägedes olid sõja ajal olemas organisatsioonid, mis: 1) kogusid igasuguseid teateid waenlase üle, selleks tarvitades kõiki abinõusid — maapealset waatlemist, õhuluuramist, teateid jooksutute ja wangiwõetute käest ja n. e.; 2) saadud teateid uurisid ja korraldasid ja 3) juba süstematiseeritud teateid laiali saatsid mäesadesse. Nende büroode, nagu neid nimetati, töd oli väga laialdane ja tasuta, kuna nad igapäew kartogrammisid ja hülliteenisid wälja andsid. Kõigis vägedes olid nad peajoontes ühesugused; oli ainult wäikeid lahkimineid organisatsioonid. Nii, näituseks, oli Saksamaal teadete kogumine ja nende ümbertõõtamine koos ühe büroo käes, kuna Prantsusmaal nad lahkus olid.

Nende büroode ideed wõiksime meie omaks võtta suurtükimäe waatlemis-aparaadi loomisel. Muudugi tuleks see kõik eriti suurtükimäe kohaselt ümber töötada ja meie oludele vastawaks teha.

Uues suurtükimäe polgu juure, kas iseseiswalt või polgu sidelomandot vastawalt uuendades, ühe waatlemis-organisatsiooni, wõiksime täiesti loobuda jalamäe eksploateerimisest, kuna ülesanne palju korralikumalt täidetud saaks selle tõttu, et töötama oleks selles asjas wilunud spetsiaal-jõud; nüüd aga tuleb meil jalamäe ohwitseride abi tarwitada, kes tihti suurtükimäe lastmisest mitte midagi ei tea.

Kõiguse waatlemis-büroo ülesanded oleksid põhijoontes järgmised:

- 1) korraldada waatlemist waatepunktide wõrgu loomise ja baterei waatepunktide ühendamise läbi;
- 2) koguda igasugu teateid, mis suurtükimäe tegewusele kasulikud on;
- 3) waatlemiste ja teadete süstematiseerimine, kaartide ja sbeemade valmistamine j. n. e.;
- 4) nende laialisaatmine.

See töd on suurtükimäe tegewusele väga tähtis. Seni oli ta batareide hoolde antud, aga praeguste sõdimiswiiside juures ei suutnud baterei neid ülesandeid tarwiliselt täita ei oma jõuga ega ka jalamäe abiga. Iseäranis Wene-Saksa sõja wiimasel aastal nõuti batareidelt niipalju igasugu teateid, sbeemoid ja kaartisid, et ka kõige paremal tahtmisel seda täita wõimalik ei olnud, ning selle tõttu kaswas hooletus oma töd wastu, tüdimus ja üleüldine meeleolu langemine, kuna tagajärjed ennast kohe walusalt tunda andsid.

Meie pragune sõda oma iseloomu poolest ei nõudnud sarnast teaduslikku ja tehnilist tööd, siin oli kõik primitiivsem; kuid meie ei wõi kindlad olla, et meil ainult enamlastega sõda tuleb pidada. Sellepärast tuleb juba nüüd eeltöösid tegema hakata, et meie tehniliselt ei jääks endise Wene mäe tasapinnale. Suurtükimäes annab tarwilise waatlemis-aparaadi puudus ennast kõige walusamalt tunda. Et selle loomisele hoogu anda, selleks arwastin tarwilikuts ühte wõimalust selles fihis ette tunda.

Talinnas, 30. X. 19.

Seisuford meie ja Wene Põhja-Lääne wäerindadel.

Peterburi wastu algatud sõjalist lestad eadist. Waenlane on wahapeal nuffi jõubusid juure toonud ja

püüab kohati pealetungimisele üle minna. Ka Peterburi kommunistid on kõik mobiliseeritud ja wäerinnale saadetud, et nende abil Peterburi peale edasitungimiseid wägesid seisma panna. Punased sõjawäed on demoraliseeritud. Nende taganemise peatamiseks wõtawad enamlasted kõik abinõud tarwitusele. Isegi proklamatsioonid laotatakse nende kessel laiali, kus neid ühes nende juhatajatega ja komisjaridega üles kutsutakse taganemist jätma: kaugemale taganeda olla wõimata, sest siis tungiks waenlane punasesse pealinna sisse, ja see oleks kõige suurem kuritegu Wene tödrahwa ees. Nähtawasti on need abinõud teatawat mõju peen wäljast ja nende juhtide peale awaldanud. Juuretoodud abinõude abil on jõutud pealetungimist Peterburi wastu seisma panna ja on isegi wastupealetungimisele asutud. Enamlasted on suutnud walgeid wägesid Krasnoje Seloost ja Pawlowski taganema sundida. Braegu asuwad walged wäed põhjapool Gatschina: Djatlika, Ripeni, Skworitsoi, Pudosti, Rajesi, Werewa, Bodomski külad ja Wladimirskaja jaama liinil. Seisuford Krasnaja Gorka all on endine ja minew nõdal ei ole siin suuremaid muudatusi toonud.

Luuga piirkonnas on seisuford ka endiselt jäänud. Siin awaldus sõjaline tegewus peajasjalitult luurajate kottupõrkamistes ja püssitule wahetuses. Tegewus Pihwa—Dudoma sihil on aga siiski natu- tene elawamaks läinud. Waenlane näitab siin kohati algatust üles ja on isegi mõned külad oma alla wõtnud.

Wäerind Pihwa järwest kuni Lubani järwe ei awaldanud waenlane nõdala jõul mingi suurt aktiivsust. Ta kindlustab Pihwa all juure rutuga oma teist kaitsetiini ja püüab meie wägesid oma lendlehtedega ja ülestutsetega üle küll wata. Waenlane on siin kõik aeg ülinärwilisus oletus: sagedasti awab ta ilma põhjuseta tule kuulipildujatest. Kõikidel kõrgematel kohtadel on tema wahipostid wälja pandud, kes igast meie liikumisest teatama peawad. Waenlase polkudes on lagunemine hoogu wõtmas: rohkesti punawäljast tuleb meie poole üle. Iseäranis palju on neid 3-ist Peterburi polgust, mis kirde pool Lubani järwe asub, Läti partisaanide poole üle tulnud.

Pötalowo sihil on tegewus wiimastel päewadel elawam olnud. Nii on siin Läti partisaanid Peterburi—Warszawi raudteeni wälja tunginud ja selle ära lõhkunud, kuna Pötalowo—Marienhauzeni raudteel meie wäed kuni Marienhauzeni mõisani ja alewini on jõudnud ja need kohad oma alla wõtnud.

Üleüldiselt wõttes on seisuford wäerindadel meile endist wiisi kindel.

Saksa kapitulatsiooni põhjused

11. nowembril 1918.

(Prantsuse Suure Peaforteri ametlikkude dokumentide järel).
(Särg*.)

B) Lahing Pihardias.

(8. august—20. september)

Liiduwägede ülemjuhatus püüdmiseks on siit peale üleolekut Saksa ülemjuhatus üle oma käes pidada ja wiimasele mitte aega anda toibumiseks ja jõudude kogumiseks.

*) W. Sõduri № 31—32.

See mõttes lasub ta üffikuid, kiiresti üksteisele järgnevatid ootamata lõplikult ette võtta, et lagunemist wastase leelis kiirendada ja segadust tema ülemjuhatuses suurendada, kuni ta viimaks läsu annab üleüldise pealetungimise, mis waenulise frondi purustab. 12. juulist peale, kui kindlaks on tehtud, et wastane mere ja Dife wahel wäsinuid, poolituid ja wõitluse mõttes alawäärustusliki diwiise liinil peab, otsustab liiduwägede ülemjuhatus aja wiitmata seda wastase nõrkust ära kasutada, et tähtsaid operatsioone ette võtta. Ta juhib Inglise ülemjuhataja marschal Gaig'i tähelepanu Festubert-Robecq'i frondijatku peale, mis pealetungimiseks juba küps on. See operatsioon wõimaldab Bruay mäelaewanduste raiooni wabastamist. Ühtlasi seatakse Amiens'i juures opereerivate Briti IV. armee ja Prantsuse I. armee tegewus kokkukõlase, et Paris-Amiens raudteeliini wabastada. Samal ajal algawad Ameerika wäed ettemalmistust pealetungimiseks Saint-Mihieli looga peale.

Waenlast on wastupealetungimine Marne ääres lawastatud ja algatud, kui kolm uut suurepäralist operatsiooni walmiwad.

23. juulil saab Prantsuse I. armee ühe kohalise operatsiooni järeldusel oma endised seisukohad Abre läänelalbal tagasi, ja 8. augustil ajub see armee ja Briti IV. armee 25 kl. pitusel wäerinnal mõlemal pool Amiens-Roye teed Albert'i ja Moreuil'i wahel pealetungimisele. Kõige päewaga lähewad nad 20 kl. edasi ja jõuawad Chaulnes'i ja Quésnoy ümbrusse, Saksa 18. armeed põhjapoolt ümber haarata ahwardades.

10. augustil annab Saksa ülemjuhatus läsu Dife äärest ära taganeda. Prantsuse III. armee ühise pealetungimise järeldusel sünnib Saksa 18. armee taganemine suure kiirusega ja korratult. 15. augustil on Saksa wäed jälle oma endistes laewitutes Chaulnes-Ribécourt'i liinil.

Kui läts liiduwägedel ühe kuu jooksul korda waenulise frondi kaugale etteulatamist nurke sisse liisuda, nimelt Pariisi ja Abberville peale ulatawaid nurke. Need mõlemad kohad olid sakslaste peaeesmärgiks 1918. aastal.

Saksa wägede tuluwus läheb ikka suuremaks. See on liiduwägede ülemjuhatajal marschal Fochil teada. Wiimane otsustab seda kiirendada ja ära kasutada. „120 Saksa diwiisi on — seletab ta liitlastele 12. augustil — 15. juulist saadik wõitluses olnud. Weil on nüüd juhust, mis kunagi enam tagasi ei tule. See nõuab igahelkt kõige suuremat jõupingutust“.

Kuni Ameerika sõjawägi niikaugale on jõudnud, et ta wõitlustest osa wõib võtta, peawad wõitlused wahetpidamata edasi kestma Et Dife-Albert'i liinil waenlane weel kindlates laewitutes istub, siis juhitaakse pealetungimine tiiwade peale, isedranis põhjapoolse tiiwa peale, kust wastane oma reservid ära on wõtnud.

„Tagajärjed, mis Prantsuse III. armee üksi oma jõuga lätte on saanud, lasewad aimata, kuidas pealetungimise laiendamisest wõidurikaste wägede tiiwabel oodata wõib.“

Kuna Prantsuse I. ja III. armee wastast pinniwad, et tapoma keskpaika nõrgendada ei saaks, tungib X. armee Chauny sisse peale, et Royon-Guiscard-Tergnier maasfiini ümber haarata. Inglise III. armee on Vapaume ja Beronne sibil tegew, et Somme liinist kõrwalt mõdda minna ja wastast kiiremale taganemisele sundida. Inglise I. armee peab kaugemal põhjapool peale tungima. Kuid on tarwis aja wiitmata, ootamata ja wahet-

pidamata peale tungida, kui eelmiste wõitluste wõit kaduma ei pea minema. Käsi on antud, et pealetungimist mitte üle 20. augusti edasi ei tohi lütata. Sellepärast antakse 18. augustist kuni 20. septembrini kolm üksteisele järgnevat lõbki.

Esimene lõbki on 18. kuni 26. augustini: X. armee jõuab Dife ja Ailette liinile, Inglise wäed murrawad Saksa frondist läbi Croisilles ja Somme wahel. Saksa 18. armee, mida mõlemalt küljelt ümberhaaramise hädaoht ahwardab, peab end Somme ja Canal du Nord liinile tagasi tõmbama. Liiduwäed jõuawad liinile Vapaume-Beronne-Vesle-Royon.

Teine lõbki antakse 30. augustist kuni 2. septembrini: Prantsuse X. armee läheb Ailettest üle ja tungib Hindenburgi liinile wälja, wastast sundides end Vesle äärest Aisne jõe peale tagasi tõmbama. Inglise I. armee wõtab tormijooksul kahe päewaga sõlmepunkti Siegfriedi ja Drocourt-Queant'i liinide wahel ära. Wastane tõmbab end Arras'i ja Dife wahel Hindenburgi liinile tagasi. Liiduwäed jõuawad sellele 10. septembril mõne kilomeetri wõrra ligemale.

Kolmas lõbki antakse 18. septembril: Prantslaste toetusel wõtawad Briti III. ja IV. armee tormijooksuga Hindenburgi liini eelseisukohad Cambrai ja Saint-Quentini wahel ära, seega järgmise pealetungimise jaoks sel liinil lähtekohta omandades.

Bitardia lahingu lõpujõrgu ajal teostas Ameerika sõjawägi teisel wäerinnal Woëvre's oma esimest suurestiilikist pealetungimise operatsiooni ja liisus 12. kuni 15. septembrini waenulise frondi etteulatama nurga Saint-Mihieli juures lõpulistult sisse.

Misjused on nüüd 26. septembril, esimese wõitlusperioodi lõpul, lättesaadud tagajärjed?

Wastane on pidanud maha jätmata peaaegu kogu selle territooriumi, mis ta 1918. aastal ära oli wõtnud. Ta on lagunemas, wäsinud, kurnatud ja wõimetu end liiduwägede rõhu alt wabastama. Et end sellest edasikestwast wõsitawast lahingust wabastada, on ta sunnitud end tagasi tõmbama seisukohtadele, mida ta ärawõitmatult peab. Siin loodab ta end uuesti korraldada, wälja puhata ja reservi sibi koguda wõivat.

See oli wastasele mõddapeasemata tarwis, sest 15. juulist kuni 25. septembrini oli ta 163 diwiisi tulle saatnud. Sellest arvust olid 75 diwiisi tats wõi kolm korda nimetatud aja jooksul tules olnud.

Teise Büroo hilansi järele 26. septembrist oli wastasel ainult weel 68 diwiisi reservis, nendest ainult 21 wärsked diwiisid, 40 uuesti formeeritud, ülejäänud osa alles hiljuti liinilt ära toodud.

Eht front küll ligi 200 kilomeetrit lähemaks on jaanud, peab wastane siiski niisama palju diwiise esimesel liinil pidama, nagu 15. juuligi, sest tema diwiisid on nüüd nõrgemad ja wäheha wäärustega wastupidamuse mõttes.

See arv on ainult selle tõttu endisel kõrgusel püsida wõinud, et wastane 16 diwiisi ära on lõhkunud, 60 diwiisis bataljonid 4-roodulistest 3-roodulisteks ümber on muutunud ja wabrikuteist suure hulga wabastatud frondile on saatnud. Sakslasel jäi ainult weel 1920. aastakäik nekrutiisi wiimase reservina puutumata.

Wastase käest saadud arwurikkad dokumendid tõendawad seda Saksa sõjawäe tuluwust ja wäsimust.

Ja niisugune ärakulunud ja kurnatud sõjawägi pidi liiduwägede üleüldise pealetungimise vastu wõtma.

(Järgneb.)

Ludendorffi sõjamälestused.

(38rg.) *)

Kui esimesel kindralortermeistril oli minul isiklikult kohusels ülema wäejuhatusse nõudeid walitsuse juures esitada.

Politiikalistest isikutest ja parteidest ei ole ma midagi wälja teinud. Need parteid, kes alati lepitusest kõnelesid, selle asemel et rahwa sõjatahet õgutada, ei saanud ülema wäejuhatusse nõuete tarwidusest aru. Walitsusel ja parteidel olid ühesugused waated. Ja nii oli walitsus ühes nõus enamuseratondabega sisemiselt minu ja minu sõjamehelise mõtlemisewiisi wastu.

Oli selge, et minul rohkem poolehoidjaid oli eratondade juures, kes nagu minagi lepitust wastase häwitustahete pärast wõimatult pidasid ja kõige suuremat energiat sõjapidamises nõudsid. Mina ei ole kunagi nende poole pöörnud, kuid nad usaldasid mind. Need parteid moodustasid parempoolse wähemuse. Sellepärast tembeldasid mind teised „tagurlasets“, ehk ma küll ainult sõjapidamise peale mõtlesin. Oleksin ma wastawaid waateid demokraatlike eratondade juures leidnud, siis oleks minul nende juures ka poolehoidjaid olnud ja siis oleks mind wähesti paremalt poolt „demokraadiks“ tarjutud, mis sagedasti sündiski.

Mina ei ole ei „tagurlane“ ega „demokraat“. Mina seisan ainult Saksa rahwa hea käekäigu, kultuurilise edenemise ja rahwuslise jõu eest, autoriteedi ja korra eest. Nende alusammaste peal põhjeneb isamaa tulewik.

Selle järelewal, et riigivalitsus paljudel aladel mingisugust tegevust ei awaldanud, kisti mind pahatahtlikkude isikute poolt, wähel ka liiga agarate sõprade poolt iska rohkem parteide wõitlusesse, ilma et ma selleks omalt poolt kõige wähematti põhjust oleks annud. Ma palusin mitu korda ajakirjandust, et ta minuga mitte tegemist ei teeks. Pealegi oli mul liiga palju tööd, kui et ma selle kohta ise seisukohta oleks wõtna saanud. Mul puudus ka poobium, kus ma end awaldada oleksin wõinud. Ma uskusin, et Saksa rahwal rohkem arusaamist on aja karmuse kohta. Walitsusele oli see aga meele järele, et mina talle pihwarbaks olin saanud. Selle asemel et minu eest seista, anti äsfitajatele täielik wabadus. Walitsus näitas minu kui diktatori peale, tegi ülema wäejuhatusse patuinaaks ja suurendas sellega meeleolu minu wastu. Niisugune oli kogupilt.

Ülemat wäejuhatusi, ja mind isiklikult, tehti iska enam paljude hädade eest wastutawaks. Nii seati mind näitusels koduse tootlusüsteemi karmustega ja selle wäärnähtustega ühendusse, weel enam — mind kujutati koguni nende sünnitajana. Tõepoolest aga ei olnud ei kindralortermeistril ehk kindralintendantil ega minul koduse tootlusüsteemiga midagi tegemist. See oli sõjaminiisteeriumi ja sõjatootlusameti asi...

Kõige aastat töötasime meie täielikus kokkudlas nagu üks mees, kindralfeldmarschal ja mina. Meie mõlemate strateegilised ja taktilised waated läsid täiesti kokku, harmooniline ja usaldaw koostöödamine tekkis siit isenekest. Pärast nõupidamist oma kaastöölisestega lantsin ma kindralfeldmarschalile lähidalt oma mõtteid kõike operatsioonide kawatsuse ja juhtimise kohta ette ja tegin temale kindla ettepaneku. Kindralfeldmarschal oli alati minu mõtetega päri — Lannenbergist alates kuni minu lahkumiseni oktoobris 1917 — ja kiitis minu kawat-

sused heaks. Weil oli ka ühesugune arusaamine selle rahwasõja laadist ja tarwidustest. Ka meie waated rahwa kohta olid sarnased. Need, kellele ülema wäejuhatusse mõjumõim nende omakajaliste sihtide tagajamisel taktisusels oli wõi selleks saada wõis, püksid kindralfeldmarschali ja minu wähele kiilu ajada. Tema isiku külge ei juletud puutada, selle eest aga arwati oma kohusels mind tabada. Loodi wähe kindralfeldmarschali ja minu tegewuse ja mõttemiisi wähel. Selle järele tehasas tema head august, mina kurja.

Minu elu oli töd isamaa, keisri ja sõjawäe kasuks. Kõigi nelja sõjaaasta jooksul elasin ma ainult sõjale. Minu päewad olid korrapärased. Kui ma staabiülemaks idas olin ja wägesid otskoheselt juhtima pidin, sündis kõit sõjalise seisukoha nõuete kohaselt. Mina olin kella 6 wõi 7 hommiku kuni hilja õduni oma kabinetis.

Esimesena kindralortermeistrina olin ma rahulikkudel aegadel juba kella 8 paiku teenistuses. Umbes tund hiljem tuli kindralfeldmarschal, ja meie kõnelesime lähidalt sõjalistest sündmustest ja kawatsustest ja päewa küsimustest.

Kell 12 oli meil ettelanne keisri juures.

Punkt kell 1 oli eine, mis pooltundi kuni kolmweerandtundi kestis. 1/4 paiku olin jälle oma kabinetis. Kell kahelja oli õhtusöök. 1 1/2-tunnilise waheaja järele kestis töd kuni kella 12 wõi 1 ödifi.

See ühetoonusus sai ainult harwa katkestatud. Ka need neli-wiis päewa puhkust, mis ma sain, ei olnud teenistusest wabad.

Kõigi frondi jagudega ja lepinglaste ülemate wäejuhatusstega olin ma telefoni ja telegrafi läbi ühenduses. Armeed laatsid oma teadaanded korrapäraliselt iga hommiku ja õhtu, isearalistest sündmustest teatati igal ajal.

Minu tödtunnid olid täidetud minu enese tödga ja minule alluwate ojatondade ja ametikohtade ülemate ettelannetega ja nõupidamistega.

Oma määratu tödtoorma ja oma raske wastutuse pärast wõisin ma enese ümber ainult isetegewaid ja otskohesid mehi tarwitada, kellelt ma nõudsin, et nad hoolimatalt oma arwamist awaldasid, mis nad ka — mõnikord launis põhjalikult — tegid. Meie koostöödamine oli wastastituse usalduse peale rajatud. Ise-teadwalt ja kindlalt toetasid mind minu kaastöölised. Nad olid mulle ustawad ja iseseiswad abilised, kõige suuremasti kohusetundest juhitud. Waidugi oli otsustamine minu käes, sest wastutus ei lubanud kahlemist. Sõda nõudis kiiret tegevust. Kuid otsustamine ei olnud sugugi omawoliline, ja seal, kus ma wähel oma kaastöölisest ettepanekust kõrwale kalbusin, ei ole ma haa-wanud. Siin ja kui tarwis oli waateid lepitada, olen ma püüdnud lahkuminewaid arwamisi tunnistada.

Isearanis seltsimehelitüd olid meie ühised sõdmasajad suuremas ringis. Kindralfeldmarschal armastas elawat ja lõbusat jutujamist. Mina wõisin sellest heameelega osa, kuid arutasin ka teenistuse asju. Iseenesest mõista hoiti niisugusel korral piinlikult operatiwjetest kawatsustest kõnelemast.

Külalisi tuli sagedasti, lõunalauale ja ka kabinetis. Reid oli wähel ka kriitiliste seisukordade juures. Mina mäletan, kuidas oktoobris 1914 külalised lingitustega Radomi tulid ja eelseiswast Warslawi ärawõtmisest kõnelesid, kuna mina juba taganemise peale mõtlesin. Niisugusel korral olid külalised suureks närwide ras-kendusels.

Säbireisimatelt ohwitseridelt, kes mitmesugustest dimiisidest frondilt tulid, kuulsime, kuidas sõjawäes elati, wähel paremini kui pihwade ametlikkude teada-

annete laudu. Ligidase ühenduse peale frondiga panin ma tõige suuremat rõhku ja sain palju äratust, mis alati ära kasutati. Niisugused sõjaväelised külaslaigud olid mulle isearanis armsad ja väärtuslikud.

Mulle olid küllaltki lõunalaul isearanis meele järele, sest siin leidsin juhuslt mitmesuguseid päevaküsimusi arutada. Selle tõttu oli mul pärast rõhlem aega teiste sõjaväeliste ülesannete jaoks.

Sõjaväe juhtimine nõuab tahtejõudu ja ettenägemist, ta nõuab aga ka määratu väeorganismit valdamist, mida ainult raudse tööga võib omandada ja alal hoida. Veel rõhlemat on tarvis, nimelt sõjavägede hinge ja waenlase iselaadi tundmist. Seda ei saa mitte enam tööga omandada, see peitub, nagu palju muudki, ifikus. Imponderabtilisid omandavad ülesande suurenemisega ka suurema tähtsuse. Usaldus ja ust võidu sisse ühendavad juhtisid ja vägesid.

Armeede ülemjuhatused toetasid meid isetegema tööga meie nii üliraste ülesande täitmisel. Meie olime nendeaga elavas mõttevahetuses. Otsustamine oli meie käes. Ülem vähejuhatus pidi ka hoolt kandma waadete kätkestamise ja lepitamise eest nii lõpmata paljudel aladel, mis sõjaväe elu moodustavad. Vägede sagedase ümberpaigutamise pärast oli see isearanis tähtis.

Nende tarviliste kütendustega olid ülemjuhatused oma läfutuspiirides iseseiswad, ja nimelt rõhlem operatsioonide ja pealetungimise korral, kui positsiooni- ja kaitseaja ajal. Oli muidugi taktilisi olukordi, kus arme juhatused waated ülema väejuhatusse omadest ühtsustusest lahku läksid. Niisugustel korradel jäi otsustamine sagedasti kohalike ülemjuhatusete kätte.

Suudnalise läbirääkimise ja otseloheste muljete kogumise peale panin ma tõige suuremat rõhku. Ma sõitsin sagedasti frondile. Ka nende sõitude ajal leidsin minu töö ebas. Teatavates jaamadest võisin teadaandest vastu, nagu peatoreristi, ja tarwilikul korral astusin loogu maailmaga ühendusse.

Minu ifitlik wahelord staapidega ja vägedega oli hea. Mulle kingiti palju usaldust. Isearalise heameelega mõtlen läbitäimise peale Saffa kroonprintsi peatoreriga. Kroonprints ilmutas palju arusaamist sõjalise kuse kohta. Tema ei olnud sõja poolt, waid seisis rahu eest. See jääb digels ka siis, kui teised selle waastandit tõendavad. Kroonprints kahetse alati, et tema kui tulewane keiser mitte küllalt oma kuse vastu ette ei ole walmistatud, ja püüdis end kõigest wäest täiendada. Minuga juttu ajades arwas ta, et tema seisuford pahem olla eriteadlase omast. Kroonprintsile oli tema wälimus kahjaks: ta oli rõhlem, kui ta oma wälimuse järele näis olewat.

Minu läbitäimine armeedega ei olnud mitte igapäevaste sõitudega piiratud. Mina kõnelesin iga hommi telefonil läbi armeede staabiülemaatega ja kuulsin nende muresid ja lootusid. Sagedasti pöörasid nad minu poole palwetega. Kus aidata võidisin, seal aitasin, seda teadsid nad. Mõnhanimetatud roheline laua tagant võis wahel objektiivsemalt strateegilist ja taktilist seisuforda üle waadata, kui koha pealt tugewate ifitlike muljete mõju all. Telefonitõned sündisid orienteerimise mõttes. Kästusid anti telefoni laudu ainult tungiwatel korradel ja neid korraliti siis kirjalkult ülemjuhatusetele. Muidugi mõista, anti minu läbirääkimine staabiülemaatega ülemjuhatajatele teada.

Kus ma ise näha ei võinud, seal saatis ülem väejuhatus kindralstaabi ohwitserisid frondile arme juhatusetest teateid koguma, et sel teel võimalikult selget pilti seisuforrast koha peal saada.

Muudatused ja ümberpaigutused ülemates ametikohtades olid mõõdupeasematud. See sündis sellepärast, et wõitluse põletispunktides isearanis sõjawilunuid ohwitserisid saada. Ülemjuhatajaid ja armeede staabiülemaid tuli ka isearanis lauatehtwate wõitluste ajal wahetada, liiatigi kui need wõitlused mitte õnnelikult ei läinud. Kui diglane ka olla püüdi, ilma waljuseta ja wahest koguni ilma ületohtuta ei saadud siin ifitsti läbi.

1918. a. 8 augusti sündmuste tugewate muljete all palkusin ma oma lohta kindralfeldmarfchalile. Muidugi olid rasked pettumused sõja lõpul ka minu peale mõjunud, kuid mina jäin oma närwide peremeheks.

(Järgneb.)

Jegateated.

Sõjajahjud Wiljandimaal.

Äle 10 miljoni marga on sõda—kässolew ja maailma sõda—Wiljandi maakonnale kahju teinud, nagu „Satala“ Wiljandi maakonna sõjajahjude komisjoni andmete põhjal teatab.

Üksikult wõttes on sisseantud nõudmisi: Enne-otkupatsiooniaegse Wene walituse wastu 5 miljoni 350,419 rubla 48 k., Wene endise walituse wastu 4 miljoni 129,338 rbl. 82 k. Põhja korpuse tehtud kahjud 284,785 rbl. 40 kop. ja Eesti vägede—313,768 marka 65 p. Kottu, rehtendades mark rublaga ühe-wäärtusliselt, 10 miljoni 38 tuhat 809 marka 85 p.

Siia ei ole juure arwatud okkupatsioonija kahju summa.

„Saffa dokumendid sõja algamisest.“

Saffamaal jaawad lähemal ajal wälja antud ametlikud dokumendid sõja algamisest. Dokumentide kogujaks on Karl Kautsky ja nende lõpulit ülemaatamine ja wäljaandmine on Max Montgelas ja professor Walteri hoolets antud.

Esimene osa mitmekõitelisest tööst olewat juba trüfki antud.

Ülemalnimetatud dokumendid jaawad Kautsky nõusolekul wäljaantud ja tema hoolets jääb ka nende korrektuuri lugemine. Töö saab kandma pealkirja „Saffa dokumendid sõja algamisest“ ja kirjastatakse Saffa poliitika ja ajaloo kirjastusühisuse poolt Charlottenburgis.

Tema sisaldab umbes 900 dokumenti,—muu seas ka kolmit-lepingu ja lepingu Rumeeniaga.

Esimese kõite sihts on ajajärl Sarajewo tapmisest kuni Serbia wastuseni märgulirja peale, teine kõide käsitab ajajärku Saffamaa sõjakuulutamiseni Wene-maale, kolmas—sõjakuulutuseni Prantsusmaale ja neljas ulatab Austria sõjakuulutuseni Wene-maale.

„Sotsialdemokraat“.

Kindral March,

liitlaste sõjaväesaatonna ülem Baltimaadel, on siit ära kutsutud. Kahujale annetati peaminister Strandmanni poolt tänukiri selle eest, et ta Eesti wabariiki mitmel puhul on toetanud.

Kindral Marchi asemele on määratud kindral Hekkel, kes 28. okt. oma saatonnaga Tallinna jõudis. Teda wastuwõtmas sadamas olid Wabariigi kõrgemad sõjaväelised esitajad.

Päti vägede ülemjuhataja staabiülemaaks on polkownik Radfin nimetatud, kes kindralstaabi akadeemia on lõpetanud. Radfin wõttis Jaapani sõjast osa ja oli wiimases sõjas korpuse staabi ülemaaks.

Nadfin jõudis Kiiga Ukrainast, kus ta Petljura armee staabiülemaiks oli.

Paatide liikumine öösel Peipsi järvel keelatud.

Peipsi lüestatu dimiitii ülem on ära keelanud öösel pimedat aja kestvusel igasuguse paatide liikumise Peipsi järvel Anobovo, Semstaja, Talapsti ja Welitaja piirkonnas. Kõik paadid, kes selle määruse tähelepanemata jätmavad, hävitatakse selles piirkonnas meie laevade suurtükivõlluga.

Rahukonferentii saatkond Baltimaal

Londonist telegrafeeritakse: Rahukonferents määras jakslaste ewakueerimist Baltimaalst kontrolleerima M. ngini asemele Prantsuse kindrali Riesseli esimeheks, peale selle Briti kindrali Turneri, Ameerika kindrali Geinay Itaalia kindrali Marietti, Jaapani esitajaks colonel Tokeda. Saatkond sõidab varsti Berliini lauda Kuramaale.

Walged wäed tungiwad Põhja wäerinnal edasi.

Stockholmist telegrafeeritakse „Sw. Rossii-le“: Siinne Wene saatkond toob Põhja armee teate sellest, et walged wäed peale liitlaste äraminekut enamlofi raudteed mööda 70 kilomeetrit tagasi ajasid ja mitu tähtsat strateegilist punkti oma alla wõtsid.

Murmanni liinil on punased wäed desorganiseeritud. Arhangeli liinil algab pealetungimine raudteeliini mööda St. Plefetski sihil.

Onega raioonis taganevad punased.

Seisuford Kroonlinnas.

„Gufubstadsbladet“i kirjasaatja, kes kahe ohwitseriga Kroonlinnast juttu ajanud, teatab:

Kroonlinna kindlustused on pommitamise tagajärjel nii purustatud, et ainuaks kindluse kaitsejaks on breadnought „Petropawlowsti“ ja Krasnaja Gorta. Sätepuudusel weetatse „Petropawlowsti“ bulsiitriga positsiooni: iseseiswalt tema ei liigu, ja juba ammugi ei ole teda kütud. „Andrei Berwojwanõ“ seisab dotis ja tarwilisel korral wõiks teda sealt wälja tuua.

Koltshaki edasitungimine.

Omstist telegrafeeritakse: Beaforter teatab: Jalutori sihil algasime uut pealetungimist. Waenlasel olid suured kaotused. Kurgani sihil on waenlane Toboli jõe pahemale kaldale aetud.

Swerinogolowi sihil purustasid meie wäed 308. nõudogude polau. Waenlane põgenes haawatuid maha jättes. Kustanai sihil testab meie pealetungimine edasi.

Semiretshenski frondil on meie poolt 33.000-mehe-line punane wägi purustatud. See wägi seisib tugevasti kindlustatud raioonis.

Soõdurite sport

Kalewlaste Malewa referwi fergejõustiku wõistlused.

14. ja 15. oktoobril s. a. peeti Kalewlaste Malewa referwi fergejõustiku wõistlused ära, mis isearanis huwitawad olid selle poolest, et osawõtjate arv wäga suur oli (peaegu 1000, wäijaarwatud mõned üfsitud sõdurid) ja iga sõdur 1—5 numbrist osa wõttis.

Peab weel tähendama, et nendest wõistlustest wõtsid osa ainult nõrgemad spordimehed, kes ainult 1—1½ tunud on ennast harjutanud.

Wõistluste tagajärjed.

200 mt. jooks (18 osawõtjat).	Rangushüpe hooa. (12 osaw.)
1. Jäskit . . . 27,6 jef.	1. Jäskit . . . 2,56 mtr.
2. Männikson . . . 27,8 „	2. Baumann . . . 2,42 „
3. Alrus . . . 28,6 „	3. Alrus . . . 2,40 „
Distuse heitmine. (12 osaw.)	Rangushüpe hooa. 19 osaw.)
1. Jäskit . . . 23,97 mtr.	1. Jäskit . . . 5,02 mtr.
2. Sinmann . . . 21,76 „	2. Rosenkranius . . . 4,86 „
3. Kaart . . . 20,97 „	3. Johanson . . . 4,82 „
100 mt. jooks. (17 osaw.)	Siirtõndimine 5 fl. (põh- ja seljatõttidega. 24 osaw.)
1. Männikson . . . 13,3 mtr.	1. Sufi, 2. Keiart, 3. Juvna,
2. Jäskit . . . 13,3 „	4. Grauberg, 5. Johanson.
[Seljooks 13,2 13,0]	Rõrgushüpe hooa. (10 osaw.)
3. Alrus . . . 13,4 mtr.	1. Reinberg . . . 1,35 mtr.
Annitõuge. (20 osaw.)	2. Põrl . . . 1,30 „
1. Alit . . . 9,23 mtr.	3. Jäskit . . . 1,25 „
2. Põhms . . . 8,45 „	Murd-maa jooks. (umbes 5 km. 47 osawõtjat.)
3. Keitel . . . 8,29 „	1. Sufi, 2. Praats, 3. Billum,
4. Pent . . . 8,24 „	4. Rosenkranius, J., 5. Sotnit,
Repihüpe. (9. osawõtjat.)	6. Maasikas, 7. Piffow, 8. Krell.
1. Reinberg . . . 2,10 mtr.	Wiewõistlus.
2. Pent . . . 2,05 „	1. Jäskit, 2. Männikson,
3. Alrus . . . 2,00 „	3. Johanson.
Obawistamine. (14 osaw.)	Rõiwedamine.
1. Krull . . . 32,42 mtr.	Wõttis esimene komand.
2. Mäskit . . . 32,35 „	
3. Keitel . . . 32,34 „	

Kõhe peale wõistluste jagati aurahad wälja: 1. aurahad olid hõbedast, II. — mitlist ja III—IV brongist. Peale selle said kõik wõitjad ühe raamata spordifirjanduseft.

Teadaanne.

Tallinna Karstase Seltsi „Walwaja“ Spordi Osakond korraldab 3., 4. ja 5. detsembril s. a. ülemaalised raskejõustiku wõistlused tõstmises ja maadlemises — 5 klassis leha raskuse järele.

1. Suletaal . . .	alla 146,5 naela,
2. Kerge „ . . .	165 „
3. Keskmise taal . . .	183 „
4. Poolraske „ . . .	201,5 „
5. Raste „ . . .	üle 201,5 „

Osawõtta wõiwad peale registreeritud spordijeltside liikmete ka sõjawäelaste spordifalkade ja spordiharrastajate rühmade esitajad, milleks neil tunnistus oma ülemuse poolt peab ettenäidata olema, et nad tõesti asjaarmastajad on.

(Asjaarmastajateks loetakse need isikud, kes kehalise wõistluse otstarbeks raha eesi üles astunud ei ole).

Maadlemises ja tõstmises jagatakse igas klassis 3 auhinda wälja, peale selle on weel if. J. Tomson'i poolt annetud ülemäärased auhinnad parematele maadlejatele.

Ülesandmisi wõetakse vastu suusõnaliselt „Walwaja“ seltsi ruumides iga esmaspäewa, teisipäewa ja neljapäewa õhtul ja kirjalikult igal ajal.

Osawõttemaks on 5 marka isiku kohta.

*** Kirjawastused. ***

Kirjasaatjatele. Ajakirjanduses üleüldiselt maksma kombe järele kirjutawad sõjawäelised autorid oma artiklitele, mis awaldamisel määratud, ilma au-nimedeta alla. Sellepärast palume autorite artiklite saatmise korral oma nimele ka eesnimine tähed ette panna.

Wastutaw toimetaja: Kindralstaabi polkownik Riut. Wäljaandja: Wägede Ülemjuhataja staab.

„Sõdur“ nr. 1 ja 29

wahetatakse uute wastu ümber.

„Sõduri“ talitus.

Tellimise wastuwõtjaid

palume tellimise raha ära saata.

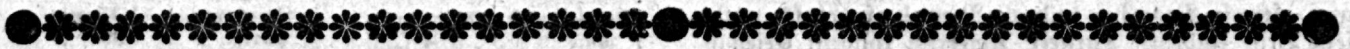
„Sõduri“ talitus.

Ilmus trükist: SETUKESTE ELUKOHAD JA ARW.

Aratrükk Dr. Hurti Setukeste laulude sisse-juhatusest. Lisaks kolmewärwiline Setumaa kaart mõõduga 1:230000.

Hind 3 marka.

Saada Sõjawäe trükikoja kantsleist, Tallinnas Rütli tänaval nr. 13.

Sõjawäe Topograafia Osakonna väljaandel

ilmus trükist eestikeelse

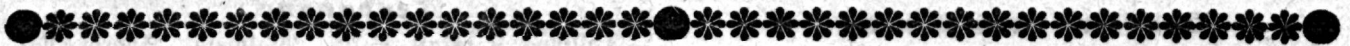
10-werstalise kaardi leht № 3

Hind 4 marka.

(L ä t i m a a)

Hind 4 marka.

Saada raamatukauplustest ja Sõjawäe Topograafia Osakonnast, Tallinnas, Lai tänaval nr. 39 (teisel korral).

Parikas'te fotograafia

Tallinnas, Kuninga tänaval № 1.

Awatud äripäiwiti kella 9—5.

Täidab kõiki fotograafia alale kuuluwaid töid tuntud maitserikkusega ja ruttu.

Üleswõtted gruppidest ja üksikutest isikutest, maastikkudest, sündmustest jne. etteteatamise peale igal ajal.

Saada paremates raamatukauplustes suur kogu pilte ja postkaarte Eesti politika ja seltskonna tegelastest, sündmustest, maastikkudest, teatrist jne

Ostab häid negatiive (üleswõtteid) sõja ja muudest sündmustest, sõjawäe juhtidest, maastikkudest, elust jne.